

Bokanmeldelser

Sara Ahmed, 2021. *Gledesdrepende essays*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 142 sider

Anmeldt av Lisa Hammelbo Søyland og Harmeet Kaur

Den nylig oversatte *Gledesdrepende essays* introduserer arbeidene til britisk-australske Sara Ahmed (f. 1969), en av vår tids fremste interseksjonelle feministiske forskere. Ahmeds arbeid er fokusert på kritisk raseteori, skeiv teori, lesbisk feminisme og postkolonialisme, alt i en fenomenologisk linse. I 2016 sa hun opp stillingen sin som professor i Race and Cultural Studies ved Goldsmiths, University of London i protest mot institusjonens manglende håndtering av formelle klager om seksuell trakassering. Ahmeds arbeid rundt temaet lykke vokste ut av forskningen hennes om mangfoldstiltak i høyere utdanning og hvordan mangfold som «lykkeobjekt» tilslører pågående rasisme og sexisme (s.137). Tematisk henger arbeidene hennes tett sammen, også i denne essaysamlingen.

Boka består av tre essays, for første gang oversatt til norsk og utgitt sammen: *Affektive økonomier* (2004); *En hvithetens fenomenologi* (2007); og *Å drepe lykke: Feminisme og lykkens historie* (2010). Forordet, skrevet av Stine Helene Bang Svendsen og Hannah Helseth, gir et godt overblikk over essayenes hovedargumenter og tematikker, samt en introduksjon til Ahmeds forskning og teori. Felles

for essayene er det fenomenologiske fokuset på hvordan kropper orienterer seg i verden, og mulighetene og begrensningene ulike kropper møter på, fysisk og sosialt. Ahmed skiller seg ut i det interseksjonelle, anti-rasistiske og skeive feministiske feltet med dette fenomenologiske perspektivet, og kommer derfor med et intellektuelt bidrag både til kritisk fenomenologi og til interseksjonell feminisme. Kritiske analyser av rasisme og sexisme er en rød tråd i alle tekstene, selv om *En hvithetens fenomenologi* orienterer mot rasialisering og *Å drepe lykke* mer mot kjønn. I kjent stil vever hun egne og andres levde erfaringer sammen med filosofiske og litterære kilder som Aristoteles, Rousseau, og Virginia Woolfs *Mrs. Dalloway*.

Affektive økonomier tar for seg hvordan følelser og delte forestillinger sirkulerer mellom mennesker, og hvordan sirkulasjon kan bidra til å klistre ord og narrativer på visse kropper. Teksten er spesielt fokusert på hvordan «hatskikkelser uten referent» eller «fryktobjekter» konstrueres gjennom ord, assosiasjoner, vage narrativer og affekt. Hun beskriver hvordan forskjellige ord blir forbundet med hverandre på måter som skaper et falskt inntrykk av kausal sammenheng (metonymisk glidning): Ord som «terrorist» blir et symbol som fylles med kulturell mening og bilder som knyttes til spesifikke kropper. For Ahmed er fryktobjektet «den andre» en aktiv konstruksjon som aldri kan finnes i et enkelt individ, men som likevel klebes til noen grupper og individer. Disse kan deretter «legitimt» mis-

tenkeliggjøres, fremmedgjøres og gjøres skumle innenfor den affektive økonomiens rammer. På denne måten kan affektens sirkulasjon begrense visse kropper og gi plass og mobilitet til andre.

En hvithetens fenomenologi bygger videre på disse innsiktene. Her undersøkes en effekt av hvordan affektive økonomier fungerer, nemlig hvordan rom og institusjoner struktureres for å imøtekomme hvithet. Mens den klassiske fenomenologien for eksempel tar for seg hvordan kropper opplever å kunne bevege seg i rom, å kunne gjøre (noe med) ting, undersøker Ahmed hvordan rom også er orientert slik at visse kropper *ikke* kan bevege seg, *ikke* kan gjøre ting uten å bli stoppet, mistenkeliggjort, eller fremmedgjort. En *hvithetens* fenomenologi retter blikket mot den ellers usynliggjorte hvitheten for å undersøke hvordan forskjellig rasialiserte kropper (også hvite) orienterer seg eller blir desorientert, føler seg hjemme eller blir fremmedgjort i rom tilpasset hvithet.

I *Å drepe lykke: Feminisme og lykkens historie* vender Ahmed lykkebegrepet på hodet, slik flere feminister før henne har gjort. Hun skifter fokuset fra lykke som følelse, til affektene, intensjonene og de forventningsfylte orienteringene mot det som regnes som «lykkeobjekter»: midler til å oppnå målet lykke. Ahmed stiller seg kritisk til gjengse, positivt ladete oppfatninger av lykke. Hun belyser hvordan disse kan fungere som skjult tvang når det er sosiale krav om å dele lykkeobjekter, altså å forstå de samme tingene som lykkebringende. Videre utforsker hun ambivalensen og fremmedgjøringen i å *ikke* dele utbredte lykkeobjekter. Lykken feminister kjemper for, frigjøringen av roller på tvers av kjønn, går ofte imot de tradisjonelle ideene om et lykkelig liv for kvinner. Hva som regnes som et lykke-

objekt er dermed betinget av relasjonelle og kulturelle maktstrukturer. Feministen som påpeker sexisme, og den svarte feministen som påpeker rasisme innenfor feministiske sirkler, dreper andres lykke. Den som påpeker ulykke i lykkens domener får skylden for den, mens volden i det som skjer forblir ubemerket (s. 122). Ahmed tar tilbake denne *feministiske gledesdreperen* som «ødelegger den gode stemninga» ved å påpeke ulykke eller urettferdighet, som bryter med delte lykkeobjekter, og som tar plass i rom hvor deres rolle tradisjonelt har vært å smile pent og gå stille i dørene.

Lene Auestads oversettelse er imponerende og gjør Ahmeds tekster mer tilgjengelige for et norsk publikum. Oversettelsen flyter godt og ivaretar Ahmeds poetiske og skarpe skrivestil. Der ordspill og nyanser går tapt i oversettelsen, bemerkes dette slik at leseren likevel får et klart inntrykk av originalteksten. Spesielt gjelder dette der Ahmed analyserer etymologien til engelske ord, som når hun skriver om ordet «happiness», vokst ut av «hap» som betyr hell, tilfeldighet eller kontingens (s. 109). Ord tas fra hverandre for å påpeke kulturelle forbindelser. Ved å tilføye norrøn etymologi og nynorsk («hap», «heppe») til dette, utvider oversetteren teksten og knytter den til en annen språklig kontekst.

En norsk oversettelse av disse essayene kommer på et godt tidspunkt. Siden #metoo og Black Lives Matter-demonstrasjonene, har det blitt enda tydeligere at vi mangler et felles språk for å snakke om rasisme, sexisme, homofobi og andre former for undertrykkelse i norsk offentlig debatt. Vi mangler teoretiske rammeverk for å forstå hvordan representasjon, kulturelle forestillinger og forskjellige former for makt/vold henger sammen.

Ikke minst mangler vi artikuleringer av disse problemstillingene som bruker ord og begreper tilpasset til det norske språket og norsk kontekst. Med andre ord er denne oversettelsen svært relevant for debatt og forskning fordi den bringer kritisk teori og filosofi knyttet til viktige problematikker inn i det norske språket. Det er imidlertid en kompleks oppgave og oversetteren bommer noen ganger, for eksempel ved å oversette «Women of Color» til «fargede kvinner» (s. 125), som gir assosiasjoner til det utdaterte engelske begrepet «colored people».

Alt i alt bidrar denne oversettelsen til pågående diskusjoner om hvordan vi kan formulere og oversette gode, hensiktsmessige begreper til bruk i anti-rasistisk og interseksjonell feministisk forskning, kamp og dialog i Norge. *Gledesdrepende essays* gir relevante innsikter for alt fra medie-etikk, til forskning, til hverdagslige diskusjoner og samtaler. Gjennom alle essayene utvider og nyanserer Ahmed hva som regnes som vold og hvordan undertrykkende strukturer fungerer og oppleves i forskjellige modus og «grader». Ved å sette fokus på affekt bidrar Ahmed til å undersøke hvordan følt erfaring preger folk og sosiale rom. Det er et feministisk, anti-rasistisk og skeivt prosjekt å ta tilbake disse erfaringene som gyldige grunnlag for å hevde noe om hvordan den sosiale verdenen og maktstrukturer virker og hvordan de virker inn på individer. Utvalget av essays gir innblikk i Ahmeds filosofisk-politiske univers, som er fullt av lærerike og brukbare begreper. Sammen vekker essayene både ettertanke og affekt; sorg, sinne og inspirasjon.

Susanne Österlund-Pöttsch, 2018.
***Gångarter och gångstilar. Rum, rytm och rörelse till fots.* Forlaget Makadam, Göteborg, 293 sider**

Anmeldt av Anne Leonora Blaakilde

Denne bog handler om det at gå, om vandring og bevægelse til fods, og kommer med dette egentlig – skulle man tro – ret snævre fokus, vældigt bredt omkring. Når man i indledningen læser, at forfatterens (SÖP) interesseområde er «folklige rörelsesmönster i de nordiska länderne, med tyngd på Sverige och (Svensk)-Finland», kommer der et forvarsel om, at bogens tema ikke alene handler om mennesker som går og om måder, vi går på. SÖP skriver også, at bogen er et folkløristisk studie med analysetemaerne genrer, tradition, performance og fortællinger. Derudover mener jeg, at man med god ret kan tilføje, at bogen rummer kulturhistorie, faghistorie, samt studier af sted, materialitet og mobilitet.

Hvert kapitel rummer et antal nummerede afsnit med forskellige indfaldsvinkler i forhold til kapitlets tema. Kapitel 1 udgør en præsentation af forskellige teorier, som har været inspirationskilder til bogen med dens mange forskellige indfaldsvinkler. Der er bevidst valgt en «eklektisk og associativ» tilgang, og metoden beskrives som «materialet er metoden». I afsnit 2 og 3 får læseren nogle spændende informationer om kulturhistoriske og teoretiske tilgange til det at gå og forholde sig til et sted i bevægelse. Her anlægges det gennemgående perspektiv for bogens tilgang til emnet; nemlig forholdet mellem rum, tid og bevægelse.

Kapitel 2 er en slags «vandringens kulturhistorie». Det er virkelig interessant